

FÖRDJUPAD INFORMATION VID KRISHANTERING

Innehållsförteckning	1
Inledning	2
Syfte med krishanteringsplan	2
Definition av en kris	2
Före en kris	2
Under en kris	3
Efter en kris	4
Krisplan vid oro för övergrepp utanför föreningens verksamhet	4
Krisplan vid oro för övergrepp inom föreningens verksamhet	6
Krisplan vid övergrepp inom föreningens verksamhet	8

Inledning

Sveriges idrottsföreningar når tillsammans nio av tio barn, som någon gång är inskrivna i en idrottsförening. Av alla barn i Sverige kommer var fjärde barn att utsättas för ett sexuellt övergrepp före det att hen fyller 18 år. Var tionde barn lever i hem med våld och var sjunde barn lever själv med utsatthet för våld. De här övergreppen på barn får konsekvenser för barnens förmåga till inläring, sociala förmåga och förmåga att hantera sig själv. Allt det som många barn behöver kunna vid engagemang i en idrottsförening. Som ledare, tränare eller på annat sätt aktiv inom en förening kommer ni att komma i kontakt med barns utsatthet. Där har idrotten en stor chans att bidra till en ökad förmåga hos barn – om dels medvetenheten ökar om hur många som utsätts, samt om fler har kunskap om hur vi ska agera om vi är oroliga att barn utsätts för övergrepp utanför föreningen – eller inom föreningen. I och med en krishanteringsplan ökar möjligheten att dels handla på ett sätt som skyddar barn och dels ökar föreningens förmåga att ta hand om en eventuell kris.

Syfte med en krishanteringsplan

Syftet med att skapa en krishanteringsplan är att underlätta arbetet före, under och efter en kris. Det ska även bidra till en medvetenhet kring risker och hur de kan undvikas. Något som görs mer grundligt i Integritetspolicyn för Idrottsbrevet. När det uppstår en kris ska det finnas tydliga riktlinjer för alla involverade så att situationen kan hanteras på bästa sätt. Detta med utgångspunkt i både de anställdas, ledarnas, barnens samt anhörigas perspektiv. Alla ska helt enkelt vara trygga med att föreningen vet hur de ska agera om eller när en kris sker. Vid akut oro har vi en checklista över de olika stegen som föreningen kan använda som stöd vid en eventuell anmälan, men för en fördjupad kunskap i processen, använd detta dokument.

Definition av en kris

En kris i föreningen kan innebära allt från större händelser som påverkar många (också utanför föreningen) till en enskild händelse som drabbar en individ. I det här dokumentet är en kris kopplad till oro för – eller konstaterat - våld, sexuella övergrepp eller andra former av utnyttjande av barn eller ungdom i föreningen.

Före en kris

Utbildning, information och förebyggande arbete är tre delar som alla gör det lättare för en förening att på ett tryggt sätt hantera en eventuell uppkommen kris. Det är viktigt att alla som arbetar inom verksamheten har tillräcklig kunskap för att kunna hantera en kris. Därför bör alla få möjlighet till information och genomgång av hur de ska gå tillväga om en kris uppstår. Alla nyanställda eller nytilkomna ledare i föreningen bör få skälig information inom området.

Innan ledare deltar i aktiviteter i föreningen ska information ges om vilka som är ansvariga för krishantering inom föreningen, vem som ska kontaktas vid en kris och en genomgång av krisplanen ska ha genomförts om det skulle uppstå en krissituation.

Föreningen bör, redan innan krisen är ett faktum, ha tagit fram viktiga telefonnummer eller kontaktuppgifter till interna och externa kontakter. Telefonnummer till socialtjänsten, polisen (Barnhus) samt till ansvarig inom föreningen är viktigt att ha tillgängliga och lättåtkomliga och bör vara en del av krishanteringsplanen.

Under en kris

Under krisen är det viktigt att följa planen för hur arbetet ska gå till. När kriser uppstår är det ofta oväntat, vilket kan skapa en mängd olika känslor hos alla inblandade och en osäkerhet kring vad som ska göras. För att förbättra förmågan att handla strukturellt och rationellt och inte förvärra situationen, är det viktigt att det finns en färdig plan som alla kan utgå ifrån. Särskilt viktigt är det då att ledare känner till krisplanen och har fått tillfälle att gå igenom den. Det ökar chansen att krishanteringen sker på bästa sätt.

När en kris uppstår är det viktigt att:

1. Ta hand om utsatt barn eller ungdom, andra berörda samt anhöriga.
2. Föra minnesanteckningar eller på annat sätt bevara minnen från vad barn berättat/sagt/gjort eller vad annan ledare, aktiv eller annan personal eller vuxen berättat/sagt eller gjort. Det underlättar fortsatt kommunikation med både utsatt, föreningen samt myndigheter.
3. Se till att underrätta ansvarig inom föreningen.
4. Göra en orosanmälan till Socialtjänsten vid oro för att barn far illa, inom eller utanför föreningen.
5. Göra en polisanmälan gällande vuxen som utsatt barn inom eller utanför föreningen.
6. Stå upp för den som anmält och tydligt kommunicera både internt och externt hur barns och ungdomars skydd mot utsatthet alltid kommer att prioriteras och efterlevas då det enligt Barnkonventionen krävs att vi "vidtar alla åtgärder för att skydda barn från alla former av våld och övergrepp".
7. Ta beslut om en eventuell utpekad förövare ska beläggas med time-out under tiden utredning pågår.
8. Ge information till anhöriga, andra berörda inom föreningen eller föräldrar.

För en mer detaljerad krisplan se "Krisplan vid oro..." på nästa blad.

Dokumentation

Under en kris är det viktigt att dokumentera händelser eller ageranden som genomförts samt vad som lett fram till händelserna som föreningen står för. Detta ska sparas för att utvärdera både krisplanen, hanteringen och kunskapsläget inom föreningen. Det kan också dels vara av vikt för barn att kunna få tillgång till information om vad som skett och hur vuxna hanterade situationen, dels vara till hjälp för rättsvårdande instanser som socialtjänst eller polis. Dokumentationen bör sparas i minst ett år. Med hänsyn till GDPR undvik gärna personuppgifter i dokumentationen, eller se till att ni har ett säkert sätt att bevara all dokumentation kring händelsen.

Efter en kris

Efter en kris kan det finnas mycket att följa upp och utvärdera för att kunna utveckla föreningens förmåga att hantera en krissituation. Det är också av stor vikt att berörda inom föreningen får hjälp att hantera sina egna känslor och möjlighet att, tillsammans med andra, prata om vad som hänt och hur det påverkat både ledaren själv, liksom föreningen i stort. Vid oro för att barn far illa eller vid "konstaterade" övergrepp eller utnyttjande finns det ofta många olika känslor hos vuxna runtomkring. Det kan vara en ledare som varit en nära vän, kollega och en omtyckt person inom föreningen som kan vara misstänkt för övergrepp. Det kan också vara ett barn eller ungdom som varit länge inom föreningen och vars utsatthet rör upp mycket känslor av otillräcklighet eller ilska. Det kan också handla om bemötande och hantering av utsatta barns föräldrar och andra anhöriga eller andra oroliga föräldrar vilket kan upplevas svårt och smärtsamt.

Det kan också vara av betydelse för berörda att få ta del av så mycket information som möjligt om vad som sker eller skett efter anmälan eller påbörjad utredning. Ju mer information som är möjlig att ge – desto mindre risk för ryktesspridning eller andra former av oroligheter som kan uppkomma efter en kris.

Krisplan vid oro för övergrepp (av förövare) utanför föreningens verksamhet

Vid oro för att ett barn utsätts för våld, sexuellt våld eller annat utnyttjande så finns det en del åtgärder som kan utföras för att hjälpa barnet.

- 1** Prata med barnet du/ni är orolig för. Berätta om er oro och varför den finns. Det kan handla om en magkänsla, blåmärken, ett sexualiserat beteende eller att ni hört barnet uttrycka sig om utsatthet.
- 2** Berätta att du är orolig och fråga hur barnet har det hemma/i skolan. Fråga om det är någon som gör barnet illa/gör något mot barnet som inte känns bra. Berätta att ingen, vare sig vuxen eller jämnårig, får uttrycka sig nedlåtande eller hånfullt mot barn, att ingen får använda våld mot barnet och att ingen får ta på barnet på hans privata delar, be barnet ta på en vuxens privata delar, be barn att ställa upp på film eller foton där de visar privata delar eller på andra sätt göra saker mot barnet som inte känns bra.
- 3** Fråga om någon gjort något av det du räknade upp eller gjort något annat mot barnet som inte känns bra.
- 4** Berätta att även om någon sagt att det är en hemlighet, så ska man alltid berätta om sådana hemligheter som inte känns bra i magen för en vuxen man litar på.
- 5** Om barnet berättar om något som ger upphov till oro. Gör då en anmälan till Socialtjänsten. Det kallas en orosanmälan och den kan göras per telefon till Socialtjänsten i den kommun barnet är skriven i och många gånger kan också en digital anmälan göras. Besök kommunens hemsida eller ring kommunen och fråga hur ni kan göra en orosanmälan lättast. Hos Socialtjänsten beskriver ni vad som gett upphov till oro, om det framkommit något om tid, plats eller andra upplysningar om våld eller övergrepp som barnet utsatts för eller som oron gäller.

Kom ihåg att en orosanmälan är just vad det låter som! Ni behöver inte veta precis vad som hänt eller att något hänt, utan ni anmäler er oro för barnet eller barnen.

6 Om barnet berättar om händelser som skett så gör en polisanmälan. Om barnet lever med utsatthet för fysiskt våld eller sexuella övergrepp i nutid behöver ni se till att skydda barnet genom att ringa socialtjänsten direkt så att de kan besluta om skyddsåtgärder för barnet. Kom ihåg att ni inte behöver veta vad brottet kallas eller om det ens utgör ett brott mot barnet. Det är polisens uppgift! Kom ihåg att ni alltid kan ringa socialtjänsten eller polisen för att fråga om råd om hur ni ska gå tillväga! Många kommuner är delaktiga i ett samarbete mellan polis och socialtjänst, kallade Barnahus.

Sök efter ert närmaste Barnahus eller be om att få bli kopplade till ett sådant hos polisens växel så kan ni få råd om anmälan där!

7 Om det är en förälder eller nära anhörig till barnet som utsatt barnet så är det viktigt att ni inte berättar för den vuxne vad barnet berättat. Om det görs så ökar risken att den vuxna får barnet att sluta berätta genom hot eller övertalning eller att den vuxna får möjlighet att anpassa sin historia. Låt polis och socialtjänst sköta sitt jobb och även om ni är god vän, anhörig eller kollega med den vuxna som barnet berättar om så låt utredningen ha sin gång.

8 Om inget sker inom några veckor från det att ni gjort en anmälan till Socialtjänsten, så ring igen och fråga hur det går med anmälan.

9 Berätta också för barnet under tiden vad som sker. Berätta att ni gjort en anmälan, att ni inte berättat för föräldern/anhöriga/den vuxna och att barnet alltid kan komma och prata med er.

10 Om barnet blir orolig att den vuxna ska bli arg/hamna i fängelse eller något liknande så berätta att ni inte heller vet precis vad som kommer hända, men att det ni vill är att övergreppen/våldet ska upphöra, att barnet ska skyddas, att föräldern/den vuxna ska få hjälp att sluta med sitt beteende och att ni finns med som ett stöd för barnet om barnet vill det.

11 Se till att ledaren som har kontakt med barnet får stöd från föreningen genom samtal med ansvarig i föreningen. Genom att visa att ni står upp för ledaren och att ni på alla sätt både inom och utanför föreningen står upp för barns rätt genom att hänvisa till barns rätt till skydd från övergrepp, våld och utnyttjande enligt Barnkonventionens artikel 2, 3 och 19.

Krisplan vid oro för övergrepp (av förövare) inom föreningens verksamhet

Vid oro för att ett barn utsätts för våld, sexuellt våld eller annat utnyttjande så finns det en del åtgärder som kan utföras för att hjälpa barnet.

- 1** Prata med barnet du/ni är orolig för. Berätta om er oro och varför den finns. Det kan handla om en magkänsla, blåmärken, ett sexualiserat beteende eller att ni hört barnet uttrycka sig om utsatthet.
- 2** Berätta att du är orolig och fråga hur barnet har det inom föreningen/med sin eller annan ledare eller annan aktiv. Fråga om det är någon vuxen eller annan aktiv inom föreningen som gör barnet illa/gör något mot barnet som inte känns bra. Berätta att ingen, vare sig vuxen eller jämnårig, får uttrycka sig nedlåtande eller hånfullt mot barn, att ingen får använda våld mot barnet och att ingen får ta barnet på hans privata delar, be barnet ta på en vuxens eller annans privata delar, be barn att ställa upp på film eller foton där de visar privata delar eller på andra sätt göra saker mot barnet som inte känns bra.
- 3** Fråga om någon gjort något av det du räknade upp eller gjort något annat mot barnet som inte känts bra.
- 4** Berätta att även om någon sagt att det är en hemlighet, så ska man alltid berätta om sådana hemligheter som inte känns bra i magen för en vuxen man litar på.
- 5** Om barnet berättar om något som ger upphov till oro. Gör då en polisanmälan. Om barnet utsätts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp i nutid av en ledare eller annan aktiv behöver ni se till att skydda barnet främst. Se till att barnet inte ska behöva delta tillsammans med den misstänkta ledaren eller aktiva.
- 6** Kom ihåg att ni inte behöver veta vad brottet kallas eller om det ens utgör ett brott mot barnet. Det är polisens uppgift! Kom ihåg att ni alltid kan ringa polisen eller socialtjänsten för att fråga om råd om hur ni ska gå tillväga! Många kommuner är delaktiga i ett samarbete mellan polis och socialtjänst, kallade Barnahus. Sök efter ert närmaste Barnahus eller be att få bli kopplade till ett sådant hos polisens växel. På så vis kan ni få råd om anmälan och hur ni kan gå tillväga och på vilket sätt ni bör hantera den misstänkta ledaren eller aktiva.
- 7** Det är viktigt att så snart som möjlighet bringa klarhet i vad som skett. Dock ska polisen få möjlighet att göra sitt jobb utan att det arbetet ska föregås av att föreningen avslöjat för mycket information till den misstänkte ledare eller aktiva. Det är viktigt att ni inte berättar för den den misstänkte ledaren eller aktiva vad barnet berättat. Om det görs så ökar risken att den misstänkte får barnet att sluta berätta genom hot eller övertalning eller ges möjlighet att anpassa sin historia. Låt polisen sköta sitt jobb. Även om ni är god vän, anhörig eller kollega med den misstänkta så föregå inte utredningen utan låt den ha sin gång.
- 8** Kontakta barnets föräldrar eller omsorgspersoner och berätta att det framkommit oro för att barnet utsatts för övergrepp inom föreningen. Berätta vilka åtgärder ni vidtagit och att ni finns med som stöd både för den utsatta och för familjen under hela tiden. Det kan skapa väldigt mycket oro inom familjen när någon sådant uppkommer och det är då viktigt att behålla lugnet och berätta att ni följer krishanteringsplanen och att ni gjort anmälan till polis samt att barnet skyddas genom att inte behöva delta i någon aktivitet tillsammans med ledaren eller aktiva under tiden utredningen pågår.

- 9** En kris som denna kan snabbt leda till att fler föräldrar eller unga blir oroliga över vad som skett. Då är det viktigt att ha en tydlig kommunikation med både unga aktiva, andra ledare och anhöriga.
- 10** Den information ni har möjlighet att ge är ofta starkt begränsad. Dock ger lite information en större upplevd trygghet än att inte ge någon information alls. Ge kort information om att ni har fått uppgifter som gett skäl för oro eller vetskap om konstaterade övergrepp och hänvisa till att ni gjort en anmälan, att ni följer krishanteringsplan samt hänvisa alla frågor till en utsedd ansvarig. På så vis blir det tydligare vem som bär ansvar samt att klubbens övriga verksamhet kan fortsätta utan att alla andra ledare berörs.
- 11** Föreningens ordförande bör så snabbt som möjligt få vetskap om det som framkommit för att på så vis kunna ta beslut och underrätta styrelsen.
- 12** En föreningsstyrelse har rätt att omedelbart belägga en misstänkt förövare med timeout. Föreningen behöver därför så snart det är möjligt ta beslut om den utpekade förövaren ska beläggas med time-out medan utredningen pågår.
- 13** Om inget skett inom några veckor från det att ni gjort en anmälan till polisen, så ring igen och fråga hur det går med anmälan.
- 14** Berätta också för barnet under tiden vad som sker. Berätta att ni gjort en anmälan, att ni inte berättat för ledaren eller den aktiva exakt vad det handlar om och att barnet alltid kan komma och prata med er.
- 15** Om barnet blir orolig att ledaren eller den aktiva ska bli arg/hämnas/hamna i fängelse eller något liknande så berätta att ni inte heller vet precis vad som kommer hända, men att det ni vill är att övergreppen/våldet ska upphöra, att ledaren eller den aktiva ska få hjälp att sluta med sitt beteende och att ni finns med som ett stöd för barnet om barnet vill det.
- 16** Se till att ledaren som har kontakt med det utsatta barnet får stöd från föreningen genom samtal med ansvarig i föreningen. Genom att visa att ni står upp för barnet och att ni på alla sätt både inom och utanför föreningen står upp för barns rätt genom att hänvisa till barns rätt till skydd från övergrepp, våld och utnyttjande enligt Barnkonventionens artikel 2, 3 och 19 visar ni också att ni följer föreningens värdegrund och att barnens trygghet och skydd alltid väger tyngst.

Krisplan vid övergrepp inom föreningens verksamhet

När barn utsätts för våld, sexuellt våld eller annat utnyttjande så finns det en del åtgärder som kan utföras för att hjälpa barnet.

- 1** Prata med barnet. Välj en lugn miljö och se till att barnet upplever trygghet genom att fråga om barnet vill ha med någon särskild person, såsom en anhörig, en annan ledare eller en lagkamrat. Se till att ni inte är fler än vad som krävs för samtalet. Var tydliga med att ni vill att barnet berättar, att ni finns där för att lyssna och att ni vill barnets väl. Var tydliga med att ni tror på barnet och att ni finns där för att stötta och hjälpa till och att barnet inte ska vara rädd för att berätta utan att det är bra att hen gör det så att övergreppen kan upphöra.
- 2** Berätta för barnet att ingen, vare sig ledare eller aktiv, får uttrycka sig nedlåtande eller hånfullt mot barn, att ingen får använda våld mot barnet och att ingen får ta på barnet på hans privata delar, be barnet ta på en vuxens eller annans privata delar, be barn att ställa upp på film eller foton där de visar privata delar eller på andra sätt göra saker mot barnet som inte känns bra.
- 3** Ställ en öppen fråga om vad som hänt och om barnet kan minnas när det började eller när övergreppet skedde.
- 4** Fråga om någon gjort något av det du räknade upp eller gjort något annat mot barnet som inte känts bra.
- 5** Berätta att även om någon sagt att det är en hemlighet, så ska man alltid berätta om sådana hemligheter som inte känns bra i magen för en vuxen man litar på.
- 6** Skriv ned det barnet berättar. Använd de ord som barnet själv använder och nedteckna berättelsen.
- 7** Om barnet har någon synlig skada eller själv berättar om skador (vilket är väldigt ovanligt vid sexuella övergrepp, men mer vanligt förekommande vid våld) så se till att polis får kunskap om att det kan finnas skador att dokumentera.
- 8** Om barnet berättar om händelser som skett så gör en polisanmälan. Kom ihåg att ni inte behöver veta vad brottet kallas eller om det ens utgör ett brott mot barnet. Det är polisens uppgift! Kom ihåg att ni alltid kan ringa polisen eller socialtjänsten för att fråga om råd om hur ni ska gå tillväga! Många kommuner är delaktiga i ett samarbete mellan polis och socialtjänst, så kallade Barnahus. Sök efter ert närmaste Barnahus eller be att få bli kopplade till ett sådant hos polisens växel så kan ni få råd om anmälan och hur ni kan gå tillväga och på vilket sätt ni bör hantera den misstänkta ledaren eller aktiva.
- 9** Om barnet utsätts för fysiskt våld eller sexuella övergrepp i nutid av en ledare eller annan aktiv behöver ni se till att skydda barnet främst. Se till att barnet inte ska behöva delta tillsammans med den misstänkta ledaren eller aktiva.
- 10** Det är viktigt att så snart som möjlighet bringa klarhet i vad som skett. Dock ska polisen få möjlighet att göra sitt jobb utan att det arbetet ska föregås av att föreningen avslöjat för mycket information till den misstänkte ledare eller aktiva. Det är viktigt att ni inte berättar för den vuxne vad barnet berättat. Om det görs så ökar risken att den vuxna eller jämnåriga får barnet att sluta berätta genom hot eller övertalning eller ges möjlighet att anpassa sin historia. Låt polis och socialtjänst sköta sitt jobb, även om ni är god vän, anhörig eller kollega med den misstänkta.

- 11** Kontakta barnets föräldrar eller omsorgspersoner och berätta att det framkommit uppgifter om att barnet utsatts för övergrepp inom föreningen. Berätta vilka åtgärder ni vidtagit och att ni finns med som stöd både för den utsatta och för familjen under hela tiden. Det kan skapa väldigt mycket oro inom familjen när någon sådant uppkommer och det är då viktigt att behålla lugnet och berätta att ni följer krishanteringsplanen och att ni gjort anmälan till polis samt att barnet skyddas genom att inte behöva delta i någon aktivitet tillsammans med ledaren eller aktiva under tiden utredningen pågår.
- 12** En kris som denna kan snabbt leda till att fler föräldrar eller unga blir oroliga över vad som skett. Då är det viktigt att ha en tydlig kommunikation med både unga aktiva, andra ledare och anhöriga.
- 13** Den information ni har möjlighet att ge är ofta starkt begränsad. Dock ger lite information en större upplevd trygghet än att inte ge någon information alls. Ge kort information om att ni har fått uppgifter som gett skäl för oro eller vetskap om konstaterade övergrepp och hänvisa till att ni gjort en anmälan, att ni följer krishanteringsplan samt hänvisa alla frågor till en utsedd ansvarig. På så vis blir det tydligare vem som bär ansvar samt att klubbens övriga verksamhet kan fortsätta utan att alla andra ledare berörs.
- 14** Föreningens ordförande bör så snabbt som möjligt få vetskap om det som framkommit för att på så vis kunna ta beslut och underrätta styrelsen.
- 15** En föreningsstyrelse har rätt att omedelbart belägga en misstänkt förövare med timeout. Föreningen behöver därför så snart det är möjligt ta beslut om den utpekade förövaren ska beläggas med time-out medan utredningen pågår. En dömd förövare kan också beläggas med permanent suspendering från barn och ungdomsverksamheten.
- 16** Berätta också för barnet under tiden vad som sker. Berätta att ni gjort en anmälan, att ni inte berättat för ledaren eller den aktiva exakt vad det handlar om och att barnet alltid kan komma och prata med er.
- 17** Om barnet blir orolig att ledaren eller den aktiva ska bli arg/hämnas/hamna i fängelse eller något liknande så berätta att ni inte heller vet precis vad som kommer hända, men att det ni vill är att övergreppen/våldet ska upphöra och att barnet inte ska behöva möta eller delta i någon aktivitet ihop med ledaren eller den aktiva. Ni kan också berätta att ni vill att ledaren eller den aktiva ska få hjälp att sluta med sitt beteende och att ni finns med som ett stöd för barnet om barnet vill det.
- 18** Se till att ledaren som har kontakt med det utsatta barnet får stöd från föreningen genom samtal med ansvarig i föreningen. Genom att visa att ni står upp för barnet och att ni på alla sätt både inom och utanför föreningen står upp för barns rätt genom att hänvisa till barns rätt till skydd från övergrepp, våld och utnyttjande enligt Barnkonventionens artikel 2, 3 och 19 visar ni också att ni följer föreningens värdegrund och att barnens trygghet och skydd alltid väger tyngst.